

Fero Hrabal-Krondak: Ruský národ je osudově poznačen sovětským dědictvím

Spisovatel Fero Hrabal Krondak na cestě v Rusku. | FOTO: F. H. Krondak/ publikováno se svolením F. H. Krondaka.

[Jan Jandourek / Rozhovor](#)

[Editor deníku FORUM 24](#)

Publikováno 5. 5. 2021

[Fero Hrabal Krondak propagandaruské vidění světa Ruskostalinismus](#)

Spisovatel, nakladatel a cestovatel Fero Hrabal-Krondak vykonal v letech 2011–2019 řadu asijských cest. Je autorem knihy *Cesta na Tajmyr* aneb „Po Jeniseji k Severnímu ledovému oceánu – krajem šamanů, starověrců, komunistických lágrů a morbidní postsovětské nostalgje“. Protože procestoval Rusko mnohokrát a viděl tak tuto zemi a lidi z blízka, položili jsme mu pro FORUM 24 otázky, které by se daly shrnout do jediné: Co jsou ti Rusové vlastně zač?

Jak lidé v Rusku svou zemi vlastně vnímají? Je to pro ně jedna země, nebo prožívají víc nějakou svou vlastní identitu?

Těžko nějak generalizovat, záleží od etnika a konkrétní sociální skupiny. Ve zkratce mohu říci, že třeba mnozí Kavkazci, kteří se vyznačují silným národním cítěním, definují svůj postoj následovně: „Příklad Čečenska nás varuje před jakoukoliv snahou o skutečnou emancipaci nebo dokonce osvobození z ruské nadvlády. Jsme v první řadě Balkarci, Kabardinci, Čerkesové, Inguši atd. ALE! Máme na vybranou jen dvě možnosti – buď budeme aspoň navenek loajální, anebo nás prostě Rusové zmasakrují.“

Tak, jak se Sever staví stále nepřátelštěji k Jihu, tedy jak narůstá nevráživost ruského etnika vůči Kavkazcům, tak se i Kavkazci stále více obracejí na jih. Mnozí zdejší podnikatelé přesouvají své aktivity například do Turecka či na Střední východ (totéž se týká Tatarstánu, Burjatska a Tuvy) a svůj kapitál, v neposlední řadě i z obavy před ruským korupčním prostředím a dopady ruské zahraniční politiky na vývoj kurzu rublu i díky bezvízovému styku pro obyvatele severokavkazských republik, do Gruzie.

Stejně tak stále více Kavkazců odchází za prací anebo studovat na jih, namísto do Moskvy a centrálního Ruska, kde se setkávají prakticky na každém kroku s projevy xenofobie a rasismu. Dá se říci, že pouze v jiné formě pokračuje exodus, trvající od okamžiku, kdy vstoupila noha ruského vojáka na severní Kavkaz.

U obyvatel Dálného východu jsem se opakovaně setkal s postojem, který lze shrnout takto: „Vzhledem k řídkosti osídlení a velikosti zdejších domorodých etnik, Dálný východ bude vždy pod nadvládou Ruska nebo Číny... a pokud si máme vybrat, budeme raději pod nadvládou primitivních Rusů než mazaných Číňanů.“

To by skoro vypadalo, že by daleko na východě možná lidé přivítali, kdyby mohli být rovnou samostatní. To je nejspíš občas napadne, ne?

Zatímco třeba většina starověrců vidí budoucnost Ruska v jeho jednotě, řada mladých si začíná pohrávat s myšlenkou autonomie Sibiře, případně i jejího odtržení od *Moskovie*, která ovšem na Sibiři celkem výrazně rezonovala už od 90. let (ze kdy se tradují třeba i pokusy vytvořit Uralskou republiku, jež se tehdy objevily v Jekatěrinburské oblasti, nebo suverénní Tatarstán). V roce 2011 vzniklo na Sibiři dokonce Hnutí za odtržení Sibiře a připojení k USA, v jehož čele stál jistý Vladimír Kyseljov. Je zřejmé, že dnes se sibiřští aktivisté vracejí k tomu, co začali v roce 2012, kdy zde vznikla Sibiřská národní kulturní autonomie a co vygradovalo v letech 2014–16 v souvislosti s událostmi kolem Krymu, Donbasu a Sýrie.

_Vedle odvěkého problému vykořisťování Sibiře centrálním regionem bylo tehdejší hnutí za autonomii Sibiře do jisté míry i reakcí na halasné vytrubování Kremlu o právu Krymčanů na sebeurčení a ruskou podporu doněckým separatistům (za peníze Sibiřanů), zároveň však paradoxně v důsledku týchž událostí toto hnutí následně fakticky ustoupilo z veřejného prostoru.

Moskvě se to nelíbilo?

Kromě cenzury a klasického zastrašování a ostrakizování aktivistů (z nichž někteří zvolili i emigraci) zafungoval ověřený psychologický model využití existence (třeba i fiktivního) vnějšího nepřítele ke stmelení vlastního národa a upevnění moci establishmentu (narativ obklíčené říše a vnějšího ohrožení, fungující jako jednotící faktor), který kdysi výborně popsal Jean Hougron ve své knize *Znamení psa*, v níž odpor vůči vládnoucí kastě roburů ustupuje do pozadí díky mobilizaci národa

k záchraně říše před vnějším nepřítelem, jímž jsou elektroničtí draci řízení přímo ze samotného galaktického „Kremlu“.

Kromě toho v této zjiřené době celonárodní šovinisticko-izolacionistické hysterie a ostrakizace každého režimu nepřijemného aktivisty si málokdo risknul vyrukovat s „protinárodními“ požadavky, aby nebyl označen za vlastizrádce a neriskoval ztrátu zaměstnání či existenční ohrožení celé rodiny. Výmluvným příkladem může být štvance uspořádaná ruskými úřady na skupinu aktivistů okolo performerera Arťoma Loskutova, autora filmu *Neft' v obmen na ničevo* neboli Ropa výměnou za nic, pojednávajícího o vykořisťování Sibiře Moskviči.

Poté, co v březnu 2014 zveřejnil manifest vyzývající k vytvoření autonomní Sibiřské republiky (v rámci Ruské federace) a pokusil se 17. srpna 2014 v Novosibirsku zorganizovat demonstraci nazvanou Monstracija pod heslem „Přestaňme kmit Moskvu“, úřady nejen, že pochod zakázaly, ale pokusily se cenzurovat jakoukoliv zmínku o události v médiích s odvoláním na nedávno přijatý zákon proti vyvolávání masových nepokojů, extrémistických aktivit a ilegálních veřejných projevů.

Ovšem, jak opadá nadšení nad „osvobozením Krymu“ a odvetné západní sankce i náklady na zbrojení a imperiální tažení Kremlu se stále více podepisují na klesající životní úrovni obyvatel potenciálně nejbohatšího ruského regionu, Sibiře, volání po její autonomii (aspoň v souladu s principy federace) se stává hlasitějším. Byť jeho nejmarkantnějším projevem je enormní nárůst počtu občanů, kteří se oficiálně – při sčítání obyvatel – hlásí k národnosti Sibirjak. Slovy Borise Němcova: „Bumerang se vždy vrací.“

Jak je to s jejich pohledem na svět, my si tady žijeme tak kosmopolitně, ale co oni tam vědí o „světě venku“?

Zásadní rozdíl spočívá v tom, k jaké sociální vrstvě dotýčný náleží a také hlavně KDE žije! Ono těžko očekávat nějaký rozhled u člověka (bez ohledu na vzdělání), který žije v oblasti, kde internet přes modem funguje rychlostí 90. let (pokud vůbec funguje) a kde jediné dostupné zpravodajství poskytuje vládní TV Rossija, respektive dva tři prorežimní kanály (Zvezda, NTV), a takových regionů je na východ od Uralu velmi mnoho. Hlavní však je panující atmosféra, vytvářená uvedenými médii, hodně připomínající aspoň návštěvníkovi ze Západu atmosféru během nástupu nacismu v Německu. Stále dokola zde zní onen refrén – Proč nás nemáte rádi?

Proč si myslí, že je nemáme rádi?

V případě většiny Rusů, přesněji obyvatel Ruska, ani nemá smysl diskutovat na téma Balšoj pabědy, potažmo Rusko versus Západ. Stejně jako Rusové nechápou třeba pojem „veřejnoprávní média“, tak prostě nikdy nepochopí, že jejich Balšaja paběda není naším vítězstvím a 150 000 rudoarmějců nepoložilo životy „za svobodu nevděčných Čechoslováků“, nýbrž bylo obětováno Stalinovým mocenským choutkám, rozšíření sovětského impéria. Jenže diskutovat lze pouze s člověkem schopným nezaujatě analyzovat fakta ve snaze dobrat se objektivní pravdy, a nikoliv jen za každou cenu rozdrtit či zesměšnit oponenta.

Při každé diskuzi s Rusy se mi vždy znovu a znovu vybaví článek *Rusové a Rusáci* profesora Josefa Veselky, jehož zážitky a pocity při cestách Ruskem opakovaně sdílím. Jestliže pan profesor dělí obyvatele Ruska na Rusy a Rusáky (jakousi psychosociální podskupinu Rusů), já bych to definoval spíše tak, že takřka v každém Rusovi je zároveň skryt i více či méně latentní Rusák, tedy bytost zosobňující všechny negativní rysy, které si s tímto pojmem našinec spojuje... a chtíc nechtíc promítá do jakéhokoliv etnického Rusa či obyvatele Ruska.

Pokud si zde člověk nechce znepřátelit i dobré kamarády, případně nedostat rovnou pěstí od agresivnějšího spolubesedníka, musí si nechat zajít chuť na jakékoliv polemiky o historii a politice, respektive zcela se zdržet jakýchkoliv komentářů i k sarkastickým a jedovatým poznámkám o blížícím rozpadu EU a krachu liberální demokracie, dramatickém dopadu protiruských sankcí na životní úroveň v ČR, mravním marasmu dekadentní Evropy ovládané Židy, zednáři, homosexuály a vrahy z Wall Streetu, o pokrevním bratrství a někdejší družbě našich národů pod křídly Varšavské smlouvy a RVHP či obecně k poměrům v Rusku.

Bohužel, mýtus, že Amíci se až do roku 1944 jen tak poflakovali kdesi v Pacifiku a Britové na druhé straně Kanálu, zatímco ruský bohatýr cedil krev za spásu nevděčného světa, a poté Spojenci dělali Rudé armádě při osvobozování Evropy pouze jakousi trapnou stafáž, je v Rusku (i mezi našimi rudásky) všeobecně rozšířená. Stejně jako jsem byl obviněn ze lži v případě tvrzení, že Prahu zachránila před zničením Ruská osvobozená armáda (vlasovci) a západní Čechy osvobodila americká 3. armáda George Pattona ... „Ruská pravda“ je odedávna v příkrém rozporu s chápáním zbytku světa (ať již jde o události roku 1812, 1853, 1918, 1939, 1941, 1945, 1968 anebo 2014), není tedy divu, že se Rusko není schopno se Západem na ničem domluvit.

Názornou ukázkou rozdílu mezi pravdou objektivní a tou ruskou je třeba právě vykreslování příčin a okolností II. světové války oficiální sovětskou i postsovětskou (ruskou) historiografií jakožto střetu nevinné a mírumilovné země Sovětů, zákeřně napadené krvelačnými nacistickými hordami, anebo sibiřské anabáze čs. legií jako „řádění loupeživých Běločechů“.

Vzhledem k tomu, jak tak znám repertoár ruských televizních stanic, už mne ani nepřekvapí, když sedmadvacetiletý Banas prohlásí, že nikdy neslyšel o sovětské okupaci Československa nebo potlačení Maďarské revoluce, natožpak o antisovětských partyzánských hnutích v Bělorusku, v Pobaltí a na Kavkaze nebo o paktu Molotov–Ribbentrop. Bodejť by také ano, když podstatná část ruských obyvatel je odkázána výlučně na vládní a prorežimní média, konkrétně na televizi, která jakžtakž funguje i v oblastech bez internetového pokrytí.

Na co se tak běžný Rus může v televizi dívat?

V principu není mezi jednotlivými stanicemi zásadní rozdíl. Jestliže na TV Zvězda, která je fakticky hláskou troubou kremelských jestřábů a stalinistů, fedrují od rána do večera do éteru filmy „pro pamětníky“ (válečné a budovatelské, respektive komsomolské romance) a tendenční historické dokumenty á la „ze světa násilí a bezpráví“, na Kanále 1 dávají takřka denně několikahodinové „diskuze“ mezi putlerovci, žirinovci a komunisty a kanál Rossija 24 masíruje ego patriotů chvalozpěvy o grandiózním mezinárodním ohlasu šampionátu a radostných zítřcích, na stanici Mir pionýrský oddíl právě hatí hanebný pokus aristokrata zmocnit se rodinného klenotu, ukrytého jeho matkou před bolševiky. Mráz mi vždy přeběhne po zádech, když sleduji v ruské televizi třeba rozhovor s dvacetiletou komsomolkou, která v roce 2018 klidně a s jízlivým úsměvem prohlásí, že všechny informace o obrovském rozsahu stalinských represí a masových popravách jsou pouhou mystifikací. Že podmínky v lágrech a věznicích byly stejně humánní jako v evropských zemích; většina vězňů si uvěznění zasloužila, a pakliže byl už někdo uvězněn neprávem, pak se jednalo o pouhé nedopatření. Na člověka padne hrůza, když si uvědomí, že tohle jelito neprezentuje pouze vlastní hloupost, nýbrž mínění nemalé části dnešní ruské společnosti, onoho „Nového Ruska“.

Kolik lidí může být touto novou propagandou zpracovaných?

Podle nedávného průzkumu renomované ruské sociologické agentury Levada se za posledních 5 let snížil počet Rusů, kteří represe považují za politický zločin, z 51 na 39 procent. Stejně tak se podstatně změnil názor lidí na to, zda by se o událostech 30. let 20. století mělo mluvit. Téměř

polovina respondentů uvedla, že „není třeba vrtat se v minulosti“. Zrovna tak téměř polovina Rusů nepovažuje Josifa Stalina za zločince (ještě v roce 2010 to bylo 40 procent). Počet lidí, kteří jsou přesvědčeni o opaku, se snížil z 32 na 26 procent. Téměř 45 procent Rusů pak vůbec neví, že 17. září 1939 Rudá armáda zaútočila z východu na Polsko, a 38 procent dotázaných neví zhola nic ani o paktu Molotov–Ribbentrop. O existenci jeho tajného dodatku je přesvědčeno jen 40 procent Rusů, 15 procent jej považuje za výmysl a 45 procent lidí o něm nikdy neslyšelo.

Co se týče okupace ČSSR v roce 1968 nebo Maďarské revoluce, je situace zhruba podobná. Jak ukazuje průzkum ruského nezávislého sociologického centra Levada či agentury FOMnibus, z Rusů ve věku 18–24 let ví o vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa jen 10 procent, v generaci třicátníků je to 13 procent. Z dospělých Rusů obecně pak jen zhruba třetina (32 procent) má aspoň nějakou představu o tom, co se v roce 1968 v Československu stalo, a 26 procent z nich okupaci ČSSR schvaluje, přičemž pod vlivem revanšistické propagandy v médiích počet Rusů schvalujících okupaci stoupl od roku 2008 dvojnásobně. Co se týče Maďarské revoluce, 57 procent Rusů o sovětském zásahu proti maďarským povstalcům v roce 1956 nic neví a polovina toho zbytku pak považuje tehdejší sovětskou intervenci za oprávněnou. Stejně jako v případě Zimní války proti Finsku nebo okupace Pobaltí.

Pokud jde o Ukrajinu a „banderovce z Majdanu“, jak tak naslouchám lidem po celém Rusku, asi nebudu daleko od pravdy, když řeknu, že v tomto případě sdílí oficiální protiukrajinské postoje, v méně či více radikální formě, snad 75 procent Rusů. A to navzdory skutečnosti, že téměř ve všech regionech RF tvoří Ukrajinci významnou část populace. Ze všech výše uvedených faktů vyplývá, že příčinou problémů při komunikaci s Rusy je nejen ruský „newspeak“, ale i fenomén takzvané „ruské pravdy“.

Rusové si tolik zakládají na své historii a nakonec ji vlastně neznají. Takže tady platí, že kdo ovládá minulost, tedy její výklad, ovládá přítomnost...

S nevzdělanou masou se dobře manipuluje. Pokud jde třeba o naše legie, ani nepřekvapuje, že tolik Rusů a kremlobotů označuje čs. legionáře za okupanty a vetřelce. Vždyť málokdo z nich ví, že Čechoslováci až do bolševické revoluce bojovali jako regulérní vojenské jednotky po boku ruské armády proti silám Centrálních mocností. Svým lvím podílem na vítězství nad Němci v bitvě u Zborova (1.–2. července 1917), která představovala první významné vystoupení československých jednotek na východní frontě, si Čechoslováci vysloužili nejen uznání spojenců, ale hlavně rozhodnutí ruské prozatímní vlády zrušit veškerá omezení při vytváření samostatných československých vojenských jednotek.

Málokterý Rus ví, že Čechoslováci bránili Rusko proti vpádu německých a rakousko-uherských vojsk dokonce i po faktické ruské kapitulaci (uzavření Brestlitevského míru), když ruští vojáci zahazovali zbraně a dávali se na útěk.

Argumentovat tím, že po bolševickém puči nebojovali Čechoslováci po boku ruské Bílé armády proti ruskému národu, nýbrž proti krvežíznivým a barbarským bolševickým hordám, v dnešním postkomunistickém Rusku klanícím se bolševickým hrdlořezům a ideologům třídní nenávisti jeví se jako čirá bláhovost.

Takže jde o dědictví doby sto let od bolševické revoluce?

Ano, obecně lze říci, že ruský národ je osudově poznačen sovětským dědictvím. Vítězství luzy v Rusku bylo tak drtivé (a to i v doslovném smyslu toho slova), že po 70 letech devastace duchovního/intelektuálního potenciálu národa – systematickým vražděním, zastrahováním a vyháněním inteligence a duchovních autorit, ničením kulturního dědictví a masivní ideologickou

indoktrinací – pozbyl ruský národ schopnost obrody anebo soužití se Západem. Nebylo odkud čerpat, k čemu se vrátit, na co navázat – kromě bizarní směsi morbidní stalinistické nostalgie, velkoruského šovinismu a bigotního pravoslaví. Vykořeněné generace bez paměti a morálního/etického ukotvení jsou prostě mankurty postindustriální epochy, pro které je Západ jednoduše jiným, nesrozumitelným, potažmo nepřátelským vesmírem.